

Remissvar över betänkandet SOU 2024:22 En ny organisation för förvaltning av EU-medel

Sammanfattning

Forsknings- och Innovationsrådet i Skåne (FIRS) är den sammanslutning i vilken bland annat Skånes smart specialiseringsstrategi har tagits fram. FIRS samverkan kretsar kring de sex specialiseringsområden som lyfts i strategin och följaktligen speglas i Regionalfondsprogrammet för Skåne och Blekinge 2021-2027. Dessa sex områden styr således vad som kan finansieras inom regionalfonden rörande Forskning & Innovation (1.1) och Kompetensförsörjning (1.4). I det nuvarande systemet kan FIRS genom den regionalt utvecklingsansvariga (Region Skåne) och det regionala samrådet samt genom en FIRS-representant i Strukturfondspartnerskapet koppla ihop det regionala strategiska arbetet med regional mobilisering av nyckelaktörer och således få insatser och projekt att ligga i linje med strategier. FIRS menar att de förslag som läggs i betänkandet rörande förändringar av strukturfondspartnerskapet samt de regionalt utvecklingsansvariga och det regionala samrådet, kommer att bryta denna koppling mellan regional strategi och insatser i regionalfonden.

Forsknings- och Innovationsrådet i Skåne är positiva till centralisering av rent administrativa funktioner där färre myndigheter hanterar fler fonder och där ansökningsförfarandet och rapporteringen kan förenklas och samlas i gemensamma hemsidor eller IT-lösningar.

Forsknings- och innovationsrådet i Skåne (FIRS) har följande kommentarer till förslaget:

2.2

En utgångspunkt för arbetet med betänkandet uppges vara "att hanteringen av EU-medel i Sverige bör omfattas av samma principer som gäller för statens verksamhet i övrigt, om inte EU:s budgetförordning eller andra EU-regler ställer högre krav".

Forsknings- och Innovationsrådet i Skåne (FIRS) anser att både principen om flernivåstyrelse och principen om partnerskap innebär att EU:s regler ställer högre krav än vad som gäller för statens verksamhet i övrigt.

Principen om flernivåstyrelse är avgörande för EU kommissionens strävan om att bygga Europa i partnerskap. Det är också en avgörande faktor i de förordningar som styr de fonder som omfattas av betänkandet (2024:22). Flernivåstyrelse har både styrkor och svagheter

i jämförelse med styre där bara en nivå verkar. Flernivåstyre är mer komplext och kostsamt i de faser där flera nivåer och aktörer är inblandade, men kan - väl utformat - leda till bättre förankrade insatser, starkare mobilisering och bättre genomslag i relation till de behov som insatserna och programmen förväntas möta.

Principen om flernivåstyre gör det snarare problematiskt än givet att, som föreslås i betänkandet, en myndighet ska ha makten över hela programprocessen. Om flernivåstyrning inte innebär någon form av maktindelning är det inte flernivåstyrning.

Betänkandets konstaterande att administrationen för fonderna med delad förvaltning är relativt hög är irrelevant utan jämförelse med andra liknande satsningar som bedrivs genom flernivåstyre.

Europeiska regionalfonden finansieras av EU, men genomförandet av programmet vore omöjlig utan inte minst regional och kommunal medfinansiering. Enbart regionernas direkta medfinansiering till Regionalfonden Skåne-Blekinge under föregående programperiod (2014-2020) uppgick till ca 175 miljoner kronor i direkt medfinansiering, vilket kan ställas i relation till de 500 miljoner kronor i EU-medel som programmet omfattade. Principen om flernivåstyre och partnerskapsprincipen måste i praktiken återspegla det ömsidiga beroende som finns mellan finansiärer på olika nivåer och inflytande över programmet alla faser. Inte på grund av hävd, utan på grund av effektivitet i genomförandet. Den regionala och kommunala medfinansieringen är inte något som kan tas förgivet, utan förutsätter att program, utlysningsplaner, utlysningar och insatser är väl uppdaterade med regionala och lokala behov och strategier.

7.6.1

Forsknings- och Innovationsrådet i Skåne (FIRS) tillstryker och välkomnar förslaget om att hanteringen av Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+ och Fonden för en rättvis omställning samlas i en förvaltande myndighet.

7.6.2

Forsknings- och Innovationsrådet i Skåne (FIRS) tillstryker förslaget om att den förvaltande myndighet som åsyftas i 7.6.1 blir Tillväxtverket.

Att Tillväxtverket får en mer central roll i förvaltningen av fonderna bör medföra en förenkling, både vad gäller att söka medel, men även att implementera och redovisa projekt, vilket i sin tur bör öka attraktionskraften för programmen. Här skulle Tillväxtverket (och Jordbruksverket) och kunna få i uppdrag att gå ett steg längre genom att utveckla en gemensam hemsida där alla utlysningar publiceras, och samtidigt erbjuda en gemensam ingång till ett ansökningssystem.

Förvaltande myndighets nya roll kräver dock ny kompetens och ny organisering. Enligt förslag i betänkandet ska Tillväxtverket ges en ny roll att agera bedömare även utifrån sakinnehåll och linjering med regionala strategier, samtidigt som myndigheten ska behålla sina nuvarande mer administrativa uppgifter. Rörande bedömning av sakinnehåll i insatser samt linjering med regionala strategier är det regionalt utvecklingsansvariga i de regionala samråden som idag till stor del bidrar med detta i processen (både i samråd och som underlag till representanter i strukturfondspartnerskapet). De regionalt utvecklingsansvariga

bedriver även mobiliserande förarbeten med andra regionala aktörer för att ändamålsenliga projekt ska bli av. Detta arbete, och kostnaderna för det, är osynligt i betänkandets analys. För att möta det breddade uppdraget behöver Tillväxtverket stärka sin kompetens och expertis kring exempelvis affärsutveckling, innovation, näringslivsfrågor, grön omställning och smart specialisering i praktiken (utifrån hur förordning och program är utformade 2021–2027).

7.8.

Forsknings- och Innovationsrådet i Skåne (FIRS) välkomnar en översyn av systemet med regionala strukturfondspartnerskap, men ser hellre en revidering av det befintliga systemet med strukturfondspartnerskap än en övergång till referensgrupper underkastade Tillväxtverket. FIRS ser också att den föreslagna justeringen där partnerskap/referensgrupp föreslås vara aktiva i de tidigare faserna (utlysningssplaner och utlysningstexter) innebär att befintliga strukturfondspartnerskap inte vore ändamålsenliga.

Strukturfondspartnerskapen är i sin sammansättning till för att prioritera/besluta. Om förslaget om referensgrupper avhängiga Tillväxtverket (7.8.1) eller det alternativa förslaget om strategiska partnerskap (7.8.2) går igenom krävs en helt annan typ av gruppdeltagare med en annan kompetens än den partnerskapen har idag. Deltagare i en referensgrupp kommer behöva vara av mer operativ karaktär och mindre av beslutsfattande karaktär.

I betänkandet anser utredarna att strukturfondspartnerskapens ledamöter har strategiska roller som skulle vara mer ändamålsenliga i författandet av utlysningssplaner och utlysningstexter. Forsknings- och Innovationsrådet i Skåne (FIRS) anser att detta är helt felresonerat. Arbete med utlysningssplaner och -texter är ett nästan tekniskt arbete som kräver stor förståelse för programmens inriktningar och resultatkedjor samt begränsningar och statsstödsregler. Det kräver också en insatthet i vilken mobilisering i regionen som befinner sig i vilken mognadsgrad. Detta felresonemang i betänkandet anser FIRS kommer leda till en kaosartad start på kommande programperiod med dåligt planerade och anpassade utlysningar.

Det mer tidskrävande arbetet med att utforma utlysningssplaner och -texter gör att Forsknings- och Innovationsrådet i Skåne (FIRS) anser att om förslaget med referensgrupper går igenom bör det bildas två referensgrupper, en för regionalfonden och en för socialfonden. Att hantera komplexiteten i ett av dessa program är omfattande nog. Att, som i betänkandet, hävda att det blir effektivare med en referensgrupp missar det faktum att gruppen ska utföra ett kvalificerat arbete.

Den teoretiska linjära process i fyra faser som beskrivs i betänkandet visar på en ytlig förståelse för hur processen, särskilt kring mobilisering, fungerar i praktiken. För att få fram ett regionalfondsprogram som på något sätt har en chans att leda till bra ändamålsenliga satsningar (med endast 40% finansiering) krävs att mobilisering är initierad långt innan det som beskrivs som fas 2 i betänkandet. Mobilisering startar under programskrivandet snarare än genom att informationsmöten hålls om enskilda utlysningar.

Av största vikt för Forsknings- och Innovationsrådet i Skåne är att det finns en tydlig koppling mellan den regionala smart specialiseringsstrategin, de behov som identifieras där och samtliga faser i regionalfondsprocessen.

Oavsett om principen om partnerskap omsätts som strukturfondspartnerskap, referensgrupper eller något annat vill Forsknings- och Innovationsrådet i Skåne trycka på vikten av att universitet och högskolor, särskilt i mer utvecklade regioner, har en viktig roll och att representationen av dessa troligtvis borde öka i partnerskapen/referensgrupperna. Detta gäller särskilt för regionalfonden där innovation och kompetens är dominerande delar av programmen.